

STRESZCZENIE

Cezary Wojtyła

Zachowania zdrowotne kobiet ciężarnych w Polsce i ich wpływ na parametry urodzeniowe i stan noworodka po porodzie z uwzględnieniem wybranych wskaźników hematologicznych

CELE PRACY: Celem pracy było określenie wpływu zachowań zdrowotnych kobiet ciężarnych w Polsce na stan i parametry urodzeniowe noworodków po porodzie. Chcąc określić powyższe zależności oceniono aktywność fizyczną kobiet ciężarnych, ich dietę oraz jej suplementację, palenie tytoniu, a także spożywanie przez nie alkoholu. Następnie zbadano zależność pomiędzy powyższymi zachowaniami a punktacją Apgar noworodków w 10 minucie ich życia, masą urodzeniową oraz czasem trwania ciąży. Dodatkowo przeanalizowano wpływ powyższych zachowań na uzyskane parametry hematologiczne krwi, takie jak stężenie hemoglobiny, wartość hematokrytu, liczba krwinek czerwonych, krwinek białych oraz płytek krwi matek i noworodków po porodzie.

MATERIAŁ I METODY: Analizy populacji kobiet ciężarnych w Polsce dokonano przy użyciu kwestionariuszy ankietowych, w ramach zaleźnego od okresu płodowego monitoringu zdrowia matki i dziecka. Kwestionariusze ankietowe zostały uzupełnione przez matki, które wraz z urodzonymi przez siebie noworodkami pozostały w szpitalu po porodzie oraz wyspecjalizowany personel medyczny sprawujący opiekę nad matką i dzieckiem. Ankietyzację przeprowadzono przez przeszkolonych ankieterów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w jednym określonym dniu roku 2010, 2011 i 2012, w różnych miesiącach tych lat, celem uzyskania reprezentatywności grupy badawczej. Zakładano bowiem, że możliwa jest sezonowość w zakresie liczby urodzeń. Badania przeprowadzono we wszystkich szpitalach w Polsce, po uzyskaniu zgody dyrektora placówki. Wyniki przeprowadzonych badań kwestionariuszowych, zostały wprowadzane *on-line*, przez ankieterów do arkuszy odpowiedzi umieszczonych na serwerze zarządzanym przez IMW w Lublinie i poddane analizie statystycznej. Ogółem w latach 2010 - 2012 zakwalifikowano do badania, po uzyskaniu zgody dyrektora placówki, 9051 kobiet z urodzonymi przez siebie noworodkami. W okresie przeprowadzania badań ankietę wypełniło 8625 matek, co stanowi 95,3%, które tym samym

poddano analizie statystycznej. Stanowią one jednocześnie 76,9% ogółu kobiet przebywających w oddziałach położniczych w tych dniach w Polsce. Obliczenia wykonano pakietem statystycznym SPSS PL wersja 12 oraz IBM SPSS Statistics wersja 22.

WYNIKI: Niemal 75% kobiet w okresie ciąży prowadziła siedzący tryb życia lub aktywność fizyczną o niskiej intensywności. Jedynie 0,4% z nich deklarowała aktywność o dużej intensywności. Ponad 90% badanych kobiet zwiększyło w ciąży spożycie warzyw i owoców. 78% zwiększyło spożycie mięsa białego, a 61% ryb i owoców morza. W odniesieniu do mięsa czerwonego, największy odsetek kobiet ograniczyło jego spożycie – 44%. Zdecydowana większość kobiet spożywała suplementy diety w związku z zajściem w ciążę. W największym odsetku (90,1%) spożywały kwas foliowy oraz preparaty wielowitaminowe (85,6%). Co druga kobieta spożywała również preparaty zawierające żelazo. Palenie tytoniu przed zajściem w ciążę deklarowała niemal co piąta kobieta. W ostatnim trymestrze ciąży natomiast paliło 7,7% z nich. Jednocześnie 22,6% kobiet codziennie biernie paliła tytoń w domu a 12,3% w miejscu pracy. Nieco ponad 50% kobiet spożywało alkohol w okresie ciąży, z czego trzy na cztery kobiety deklarowały częstość jego spożycia raz w miesiącu lub rzadziej. Jednocześnie 76% kobiet pijących alkohol w ciąży spożywało mniej niż jedną porcję standardową alkoholu w pojedynczym dniu picia. Im wyższa była aktywność fizyczna ciężarnych z zakresu aktywności sportowej, tym obserwowano dłuższy czas trwania ciąży. Obserwowano wzrost odsetka porodów przedwczesnych w grupie kobiet o najniższej aktywności tego rodzaju. Jednocześnie niska aktywność kobiet w zakresie aktywności sportowej oraz w gospodarstwie domowym miała wpływ na wzrost odsetka obserwowanej masy urodzeniowej dzieci poniżej 2500 g, a w odniesieniu do aktywności sportowej również masy powyżej 4500 gram. Spożycie preparatów zawierających żelazo wiązało się ze wzrostem odsetka dzieci urodzonych w stanie złym lub średnim, a także wzrost odsetka ciąż przenoszonych, jednocześnie kobiety te częściej rodziły dzieci o prawidłowej masie ciała. Kobiety spożywające w ciąży ryby i owoce morza oraz warzywa najczęściej rodziły dzieci w prawidłowym czasie trwania ciąży. Palenie tytoniu i spożywanie alkoholu wpływało niekorzystnie na masę urodzeniową dzieci. Spożycie powyżej 7 porcji standardowych alkoholu w pojedynczym dniu picia w ciąży wiązało się ze wzrostem odsetka porodów przedwczesnych. Na uzyskane parametry hematologiczne krwi matek miała wpływ ich aktywność fizyczna w gospodarstwie domowym. Jej wzrost wiązał się ze wzrostem wartości hematokrytu po porodzie, jak również spadkiem liczby krwinek białych oraz nieprawidłowymi liczbami płytek krwi. Nie spożywanie w ciąży ryb i owoców morza wiązało

się ze wzrostem liczby krwinek białych matek po porodzie, a w odniesieniu do warzyw spadek liczby płytek krwi. Palenie papierosów oraz spożywanie alkoholu w okresie ciąży wiązało się ze wzrostem obserwowanych liczb płytek krwi matek po porodzie. Suplementacja diety matek w okresie ciąży preparatami wielowitaminowymi wiązała się z uzyskaniem wyższych liczb płytek krwi ich dzieci w porównaniu z dziećmi matek nie spożywających tych preparatów. Palenie papierosów przez ciężarne wpływało na wzrost uzyskanych stężeń hemoglobiny ich dzieci. Ilość spożytych jednostek standardowych alkoholu w okresie ciąży wpływało natomiast na obserwowane u dzieci liczby krwinek białych.

WNIOSKI: U znacznego odsetka kobiet ciężarnych w Polsce obserwowano wiele zachowań mogących zagrażać zdrowiu matki i płodu, takich jak: spożywanie alkoholu, czynne oraz bierne palenie tytoniu, niską aktywność fizyczną oraz brak suplementacji diety preparatami zawierającymi kwas foliowy. Spożywanie alkoholu przez kobiety ciężarne wiązało się z częstszym występowaniem porodów przedwczesnych, a dodatkowo w grupie kobiet palących tytoń obserwowano spadek urodzeniowej masy ciała noworodków. Spożywanie alkoholu oraz palenie tytoniu przez ciężarne wiązało się również ze wzrostem liczby płytek krwi u kobiet po porodzie oraz wyższym stężeniem hemoglobiny i liczby krwinek białych u urodzonych przez nie noworodków.